

MIKKO TERVAS

KONEIDEN ÄÄRESSÄ

ROMAANI

Teoksen ensimmäinen painos ilmestyi
Hämeenlinnassa Arvi. A. Kariston
julkaisemana vuonna 1917.

KONEIDEN ÄÄRESSÄ

Mikko Tervas

Ulkoasu: Risto Penttinen

Kustantaja: Pilot-kustannus Oy 2008

ISBN 978-952-464-785-4

Print-on-demand

I OSA

I.

NIEMELÄN torpan navetassa syödä rouskutteli Perjakka heinävihkoa, jonka sen emäntä oli juuri sille antanut. Hyvältä se maistui nähtävästi, sillä ei se joutanut sivuillensa vilkuilemaan, ei edes vasikkaansa, joka oli siinä vieressä ovensuuparressa; tämän eteen oli mökin mies naulannut muutamia riukuja poikittain, joten oli muodostunut karsina. Vasikka ynisi, katsoa töllisteli riukujen välistä ja seurasi tarkoin emäntänsä kaikkia liikkeitä.

»No, mitä Mansikka ynisee? Eikö ole tytön suuhun pistettykään vielä mitään? Eivätkö ole pistäneetkään kultarahin suuhun edes leivänpalaa?»

Emäntä kynsiskeli Mansikan otsaa ja kaulaa. Vasikka pujautteli päätänsä ja pyrki nuoleskelemaan karkealla kielellänsä.

»Vai jo se unehutti tupusen. Mutta onpas toki vielä pikkunen jytynen Mansikan varalle, onhan mokomalle kuolaantunut kokkare. Katsoppas, kun on peukalon kokonen palanen! Joko tuntee sierain tuoksun, koskapa niin rupesi tuhahtelemaan, joko tuntee... tunteeo punanen sierain leivän tuoksun...? Kos, kos... kos, kos... – No, anna nyt jo, äläkä kiusaa!»

Emäntä taputteli vielä vasikkaa, hyväili Perjakaakin ja puheli:

»Toista olisi teidänkin pureskella suuressa navetassa isossa karjassa. Olisi valoa ja lämmintä. Tässä pöksässä ette jaksa pitää kunnon lämmintä. Joka kohta vuotaa, ja kiinteän akkunajään läpi ei pääse valo sisälle. Mutta antaapa kesän tulla, niin on laidun kohta pellon aidan takana, on ontta ilman alla, valoa ja lämmintä niin kuin talollistenkin karjalla. Toivotaan kesää, ämmyseni, odotetaan, tyttöseni! Pankaa nyt levolle!»

Emäntä pujahti kiireesti ulos ja painoi kiinni paksujäisen oven, siirsi sitten olkilyhteen oven eteen, otti maahan laskemansa juottoämpäriin ja meni polkua myöten tupaan.

»Kummapa, kun ei sieltä isääkään vielä kuulu», sanoi hän rugin takana istuvalle tytölleen Annalle. »Tekase siinä nyt vielä muutamia punasia käämejä ja lähde sitten vastaan. Olisit loppumatkalla edes vähänkään apuna kuormaa työntämässä.»

»Miten sinne tarkenee lähteä tuollaiseen pyryyn?» sanoi Anna vähän vastenmielisesti ja polkaisi rukkinsa käyntiin.

»Kaikkeapa nyt puhuu nuori ihminen! Vedä tuosta minun huovikkaani kenkiesi päälle ja ota turkkikauhtana seinältä! Koeta nyt joutua, että olisit edes pitkällä kujalla kinoksista auttamassa!»

Anna-Kaisa asettui kangaspuille ja ryhtyi kutomaan. Rivakasti lenteli sukkula kädestä käteen loimien läpi. Säännöllisesti kuin harva-astuntainen seinäkello nurkassa kangaspuiden takana kävi kaide. Siinä välillä polkimet hiljalleen solahtelivat.

– On se kummaa, – ajatteli hän Annan vihdoin lähdettyä, – kuinka tuolle tytölle on vastenmielistä kaikki tuollainen. Ei tarvinnut Katrille koskaan edes vihjauttaakaan, itse hän tuollaiset huomasi. Tämä on kuin kivireki, aina vastahakonen ja sellainen vetelys. Mutta olispahan lähtö kirkonkylälle, niin ei jalka paljoo painaisi.

Janne, talon lapsista nuorin, makasi sängyssä. Hän oli heikonpuoleinen, makasi usein ja välitteli päätänsä kipeäksi. Tänäänkin oli ollut koko päivän sisällä ja pyrkinyt vaan vuoteeseen.

»Nukkuuko Janne?» kysyi Anna-Kaisa, ja kun ei kuulunut vastausta, kohousi hän, kääräisi rannua paremmin poikansa ympäri ja katsoi häntä pitkään. Katsoipa ulos akkunastakin, näkyisikö jo isää ja Annaa tulevaksi.

Tuuli juoksutti lunta poikki lakeuden, jonka reunassa metsän latvat lainehtivat. Ryöpyt ajoivat toisiaan, ja koko maan pinta näytti kuin savuavan.

Ei näkynyt tulijoita vielä, mutta siitä huolimatta sytytti Anna-Kaisa tulen takkaan, pani padan tulelle ja siihen äsken kellarista noutamansa perunat, ja istui sitten työhönsä jälleen.

Mirri, torpan kissa, joka tavallisesti vietti aikansa takan otsapykälällä, kohottausi asemiltaan, köyristi selkensä, haukotteli leveästi, marahti, otti uuden asennon kahvimyllyn ja -astian vieressä, laskeutui kypäliensä varaan ja alkoi taas kehrätä. Silmien viiru pieneni, vuoroin rakousi suuremmaksi, milloin kuului joku risahdus, paukka pesässä rashti tai sattui Janne käännähtämään vuoteellaan.

– Saispa kuulla, onko Jaakko tavannut heinännou-

tomatkallaan uutta isäntää ja mitä varten hän oli niin erikoisesti tahtonut häntä puhutella mökin asioissa, – ajatteli Anna-Kaisa itsekseen. – Olisikohan...

Mutta tämä päivä nyt niin muistutti mieleen kauvan sitten ohi menneitä aikoja, alkuvaiheita tässä mökissä, kun oli Jaakon kanssa muuttanut tänne. He olivat molemmat palvelleet nimismiehellä. Mutta sitten oli kuollut Jaakon isä – äidin oli jo aikaisemmin tuoni temmannut – ja niin oli päätetty lähteä kotitorppaan. Oikein se häntä oli huimanut, kun Jaakko kerran syyskesän iltana, kun istuivat yhdessä putaan ahteella, ruispellon pientareella, oli ottanut asian puheeksi.

Hän hengähti: »Kaikkeapa tässä nyt!» – Mutta eipä hän voinutkaan haihduttaa mielestään kuvaa tuosta illasta. Ajatus sukeltausi samoille paikoille. – Mistä lieneekin poika saanut vihiä, että siellä istuin ja häntä ajattelin; siinä vaan yhtäkkiä seisoi vierelläni, suitset olan yli heitettynä. Oli vienyt hevosen hakaan yöksi ja poikennut täältä kautta muka katsomaan, oliko ruis lakoutunut. Kyllä kai se luonto veti yhteen, olipa maailmassa ruista tai ohraa! – Siinä oli sitten istuttu, kunnes aurinko katosi iltalempään taivaanrantaan ja kaste laskeusi heinään sekä viljaan. Marraskuulla oli päätetty asettua omaan mökkiin Herran huomaan.

– Kyllähän se ensi talvi oli sellaista hiljaista tuhartamista, – jatkoi Anna-Kaisa muistelujaan. – Ei ollut päiväkausiin muita kuin kissa kumppanina, tämän esiäitejä tässä. Mutta lehmä oli navetassa, joskus kaksikin. Sadat kyynärät hän oli kutonut kangasta nimismiehen ja apteekarin rouville ja mo-

nelle muulle kirkonkylällä. Jaakko oli hakannut halkoja talollisille tai huitonut heidän niityillensä ja leikkopelloillaan. Siinä olivat lapset kasvaneet. Kykenivät jo auttamaan. Mitenkähän siellä mahtaa Katri voida kaupungissa, kun ei ole kirjettäkään tullut isoon aikaan.

Hän pysähtyi muistelemaan, mitä sieltä oli tytär kirjoittanut olostaan ja toimistaan, ja päätteli Katrin hyvän osan valinnee, kun oli siirtynyt paremmille ansiomaille ihmisten ilmoille.

Anna-Kaisa nousi kangaspuiltansa, kohensi tulta, koetti olivatko perunat jo kypsyneet ja katsoi ulos akkunasta.

Sieltä lumipyryn seasta näkyivät jo tulevan. Olipa siinä vetämistä. Aivan nenälleen tuuskahtamaisillaan kiskoi Jaakko, jutko yli olan, vapaa käsi heiluen edessä tai kelkan kinokseen töksähtäessä tarttuen taakse köyteen kiinni. Kun käänsivät pihaan ja menivät ladon eteen, niin jo ilmestyi kuorman takaa Annakin tiukasti ponnistellen.

Pian he saapuivat tupaankin. Jaakolla oli kainalossa pärepölkky, jonka laske takkavalkean ääreen sulamaan. Kovin olivat lumessa sekä isä että tytär. Jaakko sulaili jääpuikkoja irti parrastaan, asetti kintaansa uunin syrjälle ja istui kappaleen aikaa äännettömänä takkakivellä.

»Kyllä se kiskotti», sanoi viimein.

»Senhän arvaa, kun on tuollainen Jumalan ilma. Näyt olevan aivan uupunut», kiirehti Anna-Kaisa vastaamaan,

»Kylläpä alkaa uuvuttaa...», sanoi Jaakko ja painausi kyynäpäittänsä varaan.

Anna-Kaisa katsoi pitkään kumarassa istuvaa miestänsä. Hän näki kohta, että Jaakolla oli jotakin ikävää mielessänsä.

»Pistetäänpä tässä pannu poroon», puheli Anna-Kaisa lempeästi niin kuin olisi tahtonut jokaisella sanalla hellästi koskettaa työn uuvuttamaa puolisoaan. »Tuossa se kiehuu samoilla tulilla ja virkistää sinua. Hyvinkö niitä on vielä heiniä Höytyän ladossa vai joko alkavat loppua?»

»Onhan niitä vielä, mikäpä ne kesken lopettaisi», sanoi Jaakko. »Ja kyllä kai tässä olisi meille itsekullekin se vähä mikä tästä on opittu saamaan.»

Hän haki tahkokiven nurkkahyllyltä ja ryhtyi hiomaan veistänsä.

– Eivät asiat ole niin kuin ovat olleet, – ajatteli Anna-Kaisa itsekseen. – Nyt on jotakin tapahtunut.

»Maannutko se on Jannekin koko ajan?»

»Maannut on, nukkunut.»

»Mikä hänenkin elämästään tulee. Kyenneekö itseään elättämään koko elämänsä ikänä.»

»Herra tietää, mutta hänen aikeitansa meidän on mahdoton arvata.»

»Muka tarvitsee näitä torpan tiluksia», puheli Jaakko kappaleen ajan kuluttua kuin itsekseen. »Eikö hänellä nyt ole maata kuokkia ja kyntää muuallakin, ettei juuri toisen torppaan tarvitsisi käydä käsiksi.»

»Herranen aika, mitä sinä puhut?» sanoi Anna-Kaisa hätääntyneenä ja keskeytti perunain kuppiin ammentamisen. »Meidänkö torppaan?»

»Meidänpä, meidän.»